GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 8281
שם התלמיד/ה: _____

ספרות עברית וכללית

שאלון 8281 (70%)

הוראות לנבחן

מדינת ישראל
משרד החינוך
סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 8281
ספרות עברית וכללית
הוראות
א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון: סיפור קצר
פרק שני: דרמה
פרק שלישי: רומאן ונובלה
פרק רביעי: שירה (שירת ימי הביניים, שירת חיים נחמן ביאליק, שירת לאה גולדברג, שיר שלא נלמד)
מארבעת הפרקים עליכם לבחור בשלושה פרקים ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 33⅓ נקודות).
ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.
ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם לענות עליה.
(2) שימו לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – סיפור קצר

אם בחרתם בפרק זה, ענו על שתיים מן השאלות 1–3 (לכל שאלה – 16⅔ נקודות).
אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
שימו לב: בשאלות 1–2 אפשר לענות גם על פי הסיפור "צלליות" מאת אמיר גוטפרוינד.

1. היחיד והחברה

(16⅔ נקודות)

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. על פי סיפור קצר שלמדתם, תארו את המצב של היחיד בחברה, והסבירו כיצד שניים מן האמצעים האומנותיים (למשל מוטיב, סמל, אקספוזיציה, פואנטה) בסיפור תורמים לביטוי מצב זה.

(10 נקודות)

ב. האם גם בחברה בימינו יש אנשים שמצבם דומה למצב של היחיד, כפי שהוא מתואר בסיפור שכתבתם עליו בסעיף א? הסבירו והדגימו את דבריכם.

(6⅔ נקודות)

2. מודעות הדמות

(16⅔ נקודות)

דמויות רבות בסיפור הקצר אינן מודעות למציאות חייהן במלואה.
הסבירו כיצד מצב כזה בא לידי ביטוי בסיפור קצר שלמדתם.
האם במהלך הסיפור או בסיומו מודעות זו משתנה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

3. צלליות

(16⅔ נקודות)

צלליות / אמיר גוטפרוינד

אחד מן הנושאים המרכזיים בסיפור "צלליות" הוא היחס של החברה כלפי ה"אחר".
הסבירו והדגימו קביעה זו.

פרק שני – דרמה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 4–8 (33⅓ נקודות).

<u>טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"</u>
<u>טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"</u>

4. טרגדיה – סיום העלילה

(33⅓ נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

הסיום הטרגי של המחזה מתממש בגלל תכונותיהם של הגיבורים הטרגיים ובגלל גורל קבוע מראש.
תארו את הסיום של הטרגדיה שלמדתם, והסבירו כיצד התכונות של הגיבורים הטרגיים וגורלם מובילים לסיום זה.

5. טרגדיה – רלוונטיות לימינו

(33⅓ נקודות)

הטרגדיה שלמדתם מתרחשת בתקופה רחוקה ובחברה שונה מן החברה שאנחנו חיים בה כיום. למרות זאת, היבטים מסוימים בטרגדיה הזאת רלוונטיים גם לימינו.
הסבירו והדגימו קביעה זו על פי המחזה שלמדתם.

<u>מחזה מודרני (מן המאה ה־19 או מן המאה ה־20)</u>

6. מחזה מודרני – הערכת דמות

(33⅓ נקודות)

בחרו באחת מן הדמויות המרכזיות במחזה המודרני שלמדתם, תארו את הדמות, וכתבו אם לדעתכם היא יכולה לשמש מודל לחיים ראויים מבחינה מוסרית וערכית. הסבירו והדגימו את דבריכם.

7. מחזה מודרני – מאבק

(33⅓ נקודות)

תארו מאבק בין דמויות במחזה המודרני שלמדתם, והסבירו מהי הסיבה (או מה הן הסיבות) למאבק שתיארתם.
האם המאבק נובע מסיבה (או סיבות) אישית־רגשית או נובע מסיבה (או סיבות) אידאולוגית־עקרונית?
הסבירו והדגימו את דבריכם.

<u>טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"</u>
<u>טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"</u>
<u>מחזה מודרני (מן המאה ה־19 או מן המאה ה־20)</u>

8. סצנת שכנוע

(33⅓ נקודות)

ענו על שלושת הסעיפים א–ג.
במחזות רבים יש סצנות שבהן דמויות מנסות לשכנע זו את זו בצדקתן.

א. תארו מן המחזה שלמדתם סצנה אחת שיש בה ניסיון שכנוע, והציגו שתי דוגמאות לאמצעי השכנוע (למשל אמצעים רטוריים, שימוש במשלים, חנופה, הסתרת האמת, איום, פנייה לרגש, פנייה להיגיון) שנוקטות הדמויות בסצנה זו.

(11⅓ נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ב. האם לדעתכם דבריה של אחת מן הדמויות בסצנה שתיארתם בסעיף א משכנעים ואתם תומכים בעמדתה, או שמא דבריה אינם משכנעים ואתם מתנגדים לעמדה זו? הסבירו והדגימו את דבריכם.

(11 נקודות)

ג. מהי השקפת העולם העולה מן המחזה כולו? הסבירו את דבריכם.

(11 נקודות)

פרק שלישי – רומאן ונובלה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 9–11 (33⅓ נקודות).

שימו לב: על שאלות 9–10 אפשר לענות גם על פי הרומאן "1984" מאת ג'ורג' אורוול.

---

9. ביקורת על הפרט והחברה

(33⅓ נקודות)

לדברי הסופר הצרפתי מישל וולבק, "הספרות היא כלי התנגדות לכל עולם שלא טוב לנו בו".

תארו את העולם ש"לא טוב בו" ברומאן או בנובלה שלמדתם, והסבירו כיצד ההתנגדות לעולם זה והביקורת עליו באים לידי ביטוי ביצירה.

10. קשרי משפחה

(33⅓ נקודות)

הסבירו והדגימו כיצד קשרי משפחה או היעדר משפחה משפיעים על עולמה של דמות מרכזית (או דמויות מרכזיות) ביצירה שלמדתם.

11. 1984

(33⅓ נקודות)

(ראו בנספח: 1984)

1984 / ג'ורג' אורוול

לפניכם קטע מן הרומאן "1984". קראו את הקטע, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

א. על פי קטע זה, מה הם מאפייני השלטון והחברה, וכיצד הם באים לידי ביטוי ברומאן ? הסבירו והדגימו את דבריכם.

(15⅓ נקודות)

ב. על פי קטע זה, מהו הקונפליקט הפנימי של וינסטון, וכיצד הקונפליקט בא לידי ביטוי ברומאן? הסבירו והדגימו את דבריכם.

(18 נקודות)

פרק רביעי – שירה

(שירת ימי הביניים, שירת חיים נחמן ביאליק, שירת לאה גולדברג, שיר שלא נלמד)
אם בחרתם בפרק זה, ענו על שתיים מן השאלות 12–22:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת חיים נחמן ביאליק (שאלות 12–17)
ועל שאלה אחת משירת לאה גולדברג או שיר שלא נלמד (שאלות 18–22)
(לכל שאלה – 16⅔ נקודות).
ענו על אחת מן השאלות 12–17.
ענו על אחת מן השאלות 18–22.

<u>שירת ימי הביניים</u>

12. ישנה בחיק ילדות – יהודה הלוי

(16⅔ נקודות)
(ראו בנספח: יְשֻׁנָה בְחֵיק יַלְדוּת)

קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

א. מיהי ה"ישנה בחיק ילדות" שאליה הדובר בשיר פונה, ומה הוא מצווה עליה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

(8 נקודות)

ב. הסבירו והדגימו את התרומה של שניים מן האמצעים האומנותיים בשיר להבנת הציווי של הדובר.

(8⅓ נקודות)

13. שחי לאל – שלמה אבן גבירול

(16⅔ נקודות)
(ראו בנספח: שְׁחִי לְאֵל)

קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

א. מה הדובר מבקש בשיר, וכיצד הוא מנמק את בקשתו? הסבירו והדגימו את דבריכם.

(8 נקודות)

ב. הסבירו שניים מן האמצעים האומנותיים בשיר התורמים להבנת הבקשה של הדובר.

(8⅓ נקודות)

14. טרם היותי – שלמה אבן גבירול

(16⅔ נקודות)
(ראו בנספח: טֶרֶם הֱיוֹתִי)

קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

א. מה הם השלבים השונים ביצירת האדם המתוארים בשיר? הסבירו והדגימו את תפיסת העולם העולה מתיאורים אלה.

(8 נקודות)

ב. הסבירו שניים מן האמצעים האומנותיים בשיר התורמים להבנת תפיסת העולם של הדובר.

(8⅔ נקודות)

<u>שירת חיים נחמן ביאליק</u>

15. לא זכיתי באור מן ההפקר – חיים נחמן ביאליק

(16⅔ נקודות)

(ראו בנספח: לֹא זָכִיתִי בָאוֹר מִן הַהֶפְקֵר)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מהי הטענה המרכזית של המשורר בשיר זה? הסבירו והדגימו כיצד השימוש בשניים מן הפעלים בשיר מסייע לחיזוק טענה זו.

16. חוזה, לך ברח – חיים נחמן ביאליק

(16⅔ נקודות)

(ראו בנספח: "חוֹזֶה, לֵךְ בְּרַח" [עמוס ז', י"ב])

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

על פי שיר זה, שליחותו של המשורר היא מורכבת.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

17. ואם ישאל המלאך – חיים נחמן ביאליק

(16⅔ נקודות)

(ראו בנספח: וְאִם יִשְׁאַל הַמַּלְאָךְ)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בחרו בשתיים מן התחנות במסע הנפשי המתואר בשיר, והסבירו את התרומה של כל אחת מן התחנות שבחרתם לעיצוב עולמו הפנימי של המשורר.

<u>שירת לאה גולדברג</u>

18. האמנם עוד יבואו ימים בסליחה ובחסד – לאה גולדברג

(16⅔ נקודות)

(ראו בנספח: הַאֻמְנָם עוֹד יָבוֹאוּ יָמִים בִּסְלִיחָה וּבְחֶסֶד)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בשיר זה נזכרת מציאות שיש בה "[...] דְּרָכִים שֶׁסָּמְרוּ מֵאֵימָה וּמִדָּם" (בית רביעי).

מהי דרך החיים שהמשוררת מבקשת לנוכח מציאות זו? הסבירו והדגימו את דבריכם.

19. אורן – לאה גולדברג

(16⅔ נקודות)

(ראו בנספח: אֹרֶן)

קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

א. השיר מסתיים במשפט "וְשָׁרְשַׁי בְּשִׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים".
הסבירו והדגימו כיצד משפט זה מבטא את הקושי של המשוררת בעקבות ההגירה לארץ.
(6⅔ נקודות)

ב. הביאו מן השיר שתי דוגמאות נוספות לקושי ההגירה, והסבירו שתיים מדרכי העיצוב בשיר התורמות לביטוי הקושי הזה.
(10 נקודות)

20. שירי אהבה מספר עתיק, סונט ב – לאה גולדברג

(16⅔ נקודות)
(ראו בנספח: שִׁירֵי אַהֲבָה מִסֵּפֶר עַתִּיק, סונט ב)

לפניכם סונט ב, מתוך מחזור הסונטים: "שִׁירֵי אַהֲבָה מִסֵּפֶר עַתִּיק" מאת לאה גולדברג, המתחיל במילים "וְלֹא הָיָה בֵּינֵינוּ אֶלָּא זֹהַר".
קראו את הסונט, וענו על השאלה שאחריו.
כיצד תיאורי הטבע בשיר מבטאים את חוויית ההתאהבות של המשוררת? הסבירו והדגימו את דבריכם.

21. הסתכלות בדבורה – לאה גולדברג

(16⅔ נקודות)
(ראו בנספח: הִסְתַּכְּלוּת בִּדְבוֹרָה)

קראו את מחזור השירים (א–ג) שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.
בשיר זה ההסתכלות בדבורה מבטאת מציאות מורכבת.
הסבירו והדגימו קביעה זו.

22. שיר שלא נלמד

(16⅔ נקודות)
(ראו בנספח: תְּנוּ לִי יוֹם אֶחָד)

שיר שלא נלמד
קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.
הסבירו כיצד המתח בין דיבור לשתיקה בונה את המחאה בשיר.

נספח – הטקסטים

1984

ג'ורג' אורוול

"בשתי דקות השנאה הוא [וינסטון] לא יכול שלא להשתתף בטירוף הכללי, אבל שירת ה"אח ג-דול... אח ג-דול!" התת־אנושית הזאת תמיד מילאה אותו זוועה. מובן מאליו שהוא זימר עם כל האחרים: לא הייתה כל אפשרות לנהוג אחרת".

יְשֵׁנָה בְּחֵיק יַלְדוּת

יהודה הלוי

יְשֵׁנָה בְּחֵיק יַלְדוּת, לְמָתַי תִּשְׁכְּבִי! / דְּעִי כִּי נְעוּרִים כַּנְּעֹרֶת נִנְעָרוּ!
הֲלָעַד יְמֵי הַשַּׁחֲרוּת? קוּמִי צְאִי, / רְאִי מַלְאֲכֵי שֵׁיבָה בְּמוֹסָר שְׁחֲרוּ,
וְהִתְנַעֲרִי מִן הַזְּמָן, כַּצִּפֳּרִים / אֲשֶׁר מֵרְסִיסֵי לַיְלָה יִתְנַעֲרוּ.
דְּאִי כַדְּרוֹר לְמְצֹא דְרוֹר מִמַּעֲלֵךְ / וּמִתּוֹלְדוֹת יָמִים כְּיַמִּים יִסְעָרוּ.
הֲיֵי אַחֲרֵי מַלְכֵּךְ מְרַדֶּפֶת, בְּסוֹד / נְשָׁמוֹת אֲשֶׁר אֶל טוּב ה' נָהֲרוּ!

שְׁחִי לָאֵל

שלמה אבן גבירול

שְׁחִי לָאֵל, יְחִידָה הַחֲכָמָה, / וְרוּצִי לַעֲבֹד אוֹתוֹ בְּאֵימָה.
לְעוֹלָמֵךְ פְּנִי לֵילֵךְ וְיוֹמֵךְ, / וְלָמָּה תִּרְדְּפִי הֶבֶל וְלָמָּה?
מְשׁוּלָה אַתְּ בְּחַיּוּתֵךְ לְאֵל חַי, / אֲשֶׁר נֶעְלָם כְּמוֹ אַתְּ נַעֲלָמָה.
הֲלֹא אִם יוֹצְרֵךְ טָהוֹר וְנָקִי — / דְּעִי כִּי כֵן טְהוֹרָה אַתְּ וְתַמָּה.
חֲסִין יִשָּׂא שְׁחָקִים עַל זְרוֹעוֹ — / כְּמוֹ תִשְׂאִי גְוִיָּה נֶאֱלָמָה.
זְמִירוֹת קַדְּמִי, נַפְשִׁי, לְצוּרֵךְ / אֲשֶׁר לֹא שָׂם דְּמוּתֵךְ בָּאֲדָמָה.
קְרֵבִי, בָּרֲכוּ תָמִיד לְצוּרְכֶם / אֲשֶׁר לִשְׁמוֹ תְּהַלֵּל כֹּל נְשָׁמָה!

טָרֶם הֱיוֹתִי

שלמה אבן גבירול

טָרֶם הֱיוֹתִי חַסְדְּךָ בָאַנִי, / הַשָּׂם לְיֵשׁ אַיִן וְהִמְצִיאַנִי.
מִי הוּא אֲשֶׁר רִקֵּם תְּמוּנָתִי? וּמִי / עָצְמִי בְּכוּר יָצַק וְהִקְפִּיאַנִי?
מִי הוּא אֲשֶׁר נָפַח נְשָׁמָה בִי? וּמִי / בֶּטֶן שְׁאוֹל פָּתַח וְהוֹצִיאַנִי?
מִי נְהָגַנִי מִנְּעוּרַי עַד הֲלֹם? / מִי לִמְּדַנִי בִין וְהִפְלִיאַנִי?
אָמְנָם אֲנִי חֹמֶר בְּקֶרֶב יָדְךָ / אַתָּה עֲשִׂיתַנִי, אֱמֶת, לֹא אָנִי.
אוֹדֶה עָלַי פִּשְׁעִי וְלֹא אֹמַר לְךָ, / כִּי הֶעֱרִים נָחָשׁ וְהִשִּׁיאַנִי.
אֵיכָה אֲכַחֵד מִמְּךָ חֶטְאִי? הֲלֹא/ טָרֶם הֱיוֹתִי חַסְדְּךָ בָאַנִי!

לֹא זָכִיתִי בָאוֹר מִן הַהֶפְקֵר

חיים נחמן ביאליק

לֹא זָכִיתִי בָאוֹר מִן־הַהֶפְקֵר,
אַף לֹא־בָא לִי בִּירֻשָּׁה מֵאָבִי,
כִּי מִסַּלְעִי וְצוּרִי נִקַּרְתִּיו
וַחֲצַבְתִּיו מִלְּבָבִי.

נִיצוֹץ אֶחָד בְּצוּר לִבִּי מִסְתַּתֵּר,
נִיצוֹץ קָטָן — אַךְ כֻּלּוֹ שֶׁלִּי הוּא,
לֹא שְׁאִלְתִּיו מֵאִישׁ, לֹא גְנַבְתִּיו —
כִּי מִמֶּנִּי וּבִי הוּא.

וְתַחַת פַּטִּישׁ צָרוֹתַי הַגְּדוֹלוֹת
כִּי יִתְפּוֹצֵץ לְבָבִי, צוּר־עֻזִּי,
זֶה הַנִּיצוֹץ עָף, נָתָז אֶל־עֵינִי,
וּמֵעֵינִי — לַחֲרוּזִי.

וּמֵחֲרוּזִי יִתְמַלֵּט לִלְבַבְכֶם,
וּבְאוּר אֶשְׁכֶם הִצַּתְּיו, יִתְעַלֵּם,
וְאָנֹכִי בְּחֶלְבִּי וּבָדָמִי
אֶת־הַבְּעֵרָה אֲשַׁלֵּם.

"חוֹוֶה, לֵךְ בְּרַח" [עמוס ז', י"ב]

חיים נחמן ביאליק

"לֵךְ בְּרַח?" — לֹא־יִבְרַח אִישׁ כָּמוֹנִי!
הֲלוֹךְ בַּלָּאט לִמְדַנִי בָקָרִי,
גַּם דַּבֵּר כֵּן לֹא־לָמְדָה לְשׁוֹנִי
וּכְקַרְדֹּם כָּבֵד יִפֹּל דְּבָרִי.

וְאִם־כֹּחִי תַּם לָרִיק — לֹא־פִשְׁעִי,
חַטַּאתְכֶם הִיא וּשְׂאוּ הֶעָוֹן!
לֹא־מָצָא תַחְתָּיו סְדָן פַּטִּישִׁי,
קַרְדֻּמִּי בָא בְּעֵץ רִקָּבוֹן.

אֵין דָּבָר! אַשְׁלִים עִם־גּוֹרָלִי:
אֶת־כֵּלַי אֶקְשֹׁר לַחֲגוֹרָתִי,
וּשְׂכִיר הַיּוֹם בְּלִי שְׂכַר פָּעָלִי
אָשׁוּבָה לִי בַּלָּאט כְּשֶׁבָּאתִי.

אֶל־נָוִי אָשׁוּב וְאֶל־עֲמָקָיו
וְאֶכְרֹת בְּרִית עִם שִׁקְמֵי יָעַר;
וְאַתֶּם — אַתֶּם מְסוֹס וְרָקֶב
וּמָחָר יִשָּׂא כֻלְּכֶם סָעַר.

וְאִם יִשְׁאַל הַמַּלְאָךְ

חיים נחמן ביאליק

בְּנִי, נִשְׁמָתְךָ אַיֵּהָ? —
"שׁוּט בָּעוֹלָם, בַּקְּשֵׁנָה, מַלְאָכִי!
יֵשׁ בָּעוֹלָם כְּפַר שַׁאֲנָן, מֶקֶף חוֹמַת יְעָרִים,
וְלַכְּפָר רְקִיעַ תְּכֵלֶת, בְּלִי מְצָרִים רָקִיעַ,
וְלִרְקִיעַ הַתְּכֵלֶת בַּת־יְחִידָה בְּאֶמְצַע:
עָב יְחִידָה, לְבָנָה וּקְטַנָּה.
וּבְצָהֳרֵי יוֹם קַיִץ בָּדָד שׂוֹחֵק־שָׁם יָלֶד,
יֶלֶד עָזוּב לְנַפְשׁוֹ, רַךְ וְיָחִיד וְחוֹלֵם —
וַאֲנִי הוּא הַיֶּלֶד, מַלְאָכִי.
פַּעַם אַחַת הִתְעַלֵּף כָּל־הָעוֹלָם וַיִּשְׁתֹּק,
וּשְׁתֵּי עֵינֵי הַיֶּלֶד הַשָּׁמַיְמָה נִמְשָׁכוּ,
וַיִּרְאֶנָּה, הַיְחִידָה, הַזַּכָּה, הַבְּרוּרָה,
וְנַפְשׁוֹ יָצְאָה בִּרְאוֹתוֹ, כְּצֵאת יוֹנָה מִשּׁוֹבָכָהּ,
אֶל הָעָב הַנֶּחְמָדָה."

– וַתְּמוֹג? –

"גַּם־שֶׁמֶשׁ יֵשׁ בָּעוֹלָם, מַלְאָכִי!
אֶת־נִשְׁמָתִי הִצִּילָה קֶרֶן פֻּז רַחֲמָנִיָּה,
וְעַל־כַּנְפֵי הַזֹּהַר יָמִים רַבִּים פִּזְּזָה
כְּצִפֹּרֶת לְבָנָה;
פַּעַם רָכְבָה בַּבֹּקֶר עַל־גַּב קֶרֶן הַזָּהָב,
הָלוֹךְ הָלְכָה לְבַקֵּשׁ פְּנִינַת טַל בֵּין הַדְּשָׁאִים,
וְדִמְעָה זָכָה וְתַמָּה אָז עַל־לֶחְיֵי רָעֲדָה,
וַתִּזְדַּעְזַע הַקֶּרֶן וְנִשְׁמָתִי צָנָחָה —
וַתִּשְׁתַּקַע בַּדִּמְעָה."

– וַתִּיבָּשׁ? –
"לֹא, כִּי נָשְׂרָה עַל־דַּף גְּמָרָא קְדוֹשָׁה.
גְּמָרָא הָיְתָה לִזְקֵנִי שְׁעִירַת גְּוִילִים וּמְעוּכָה,
וּבְכֵרְסָהּ — שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שֶׁל־זְקָנוֹ הַלָּבָן,
חוּטֵי צִיצִיּוֹת פְּסוּלוֹת שֶׁל־טַלִּיתוֹ הַקְּטַנָּה
וְסִמָּנִים שֶׁל־הַרְבֵּה טִפּוֹת חֵלֶב וְשַׁעֲוָה,
וּבַגְּמָרָא הַזֹּאת, בְּמֵעֵי אוֹתִיּוֹת מֵתוֹת
בָּדָד פִּרְפְּרָה נִשְׁמָתִי."

– וַתֶּחֱנַק? –
"לֹא, פִּרְפְּרָה וַתְּשׁוֹרֵר, מַלְאָכִי!
בָּאוֹתִיּוֹת הַמֵּתוֹת שִׁירַי חַיִּים הֵקֵרוּ,
וּבַאֲרוֹן סִפְרֵי זְקֵנִי מֵתִי עוֹלָם נִזְדַּעְזְעוּ.
שׁוֹנִים הָיוּ הַשִּׁירִים: עַל־עֵב קְטַנָּה וּבְהִירָה,
עֲלֵי קֶרֶן הַזָּהָב וַעֲלֵי דִּמְעָה מַזְהִירָה,
עֲלֵי צִיצִיּוֹת פְּסוּלוֹת וַעֲלֵי טִפּוֹת שֶׁל־שַׁעֲוָה —
אַךְ שִׁיר אֶחָד לֹא יָדְעָה — שִׁיר עֲלוּמִים וְאַהֲבָה.
וַתִּכַל לָצֵאת, וַתֶּהֱמֶה, וְלֹא־מָצְאָה תַּנְחוּמִין,
וַתִּתְעַלֵּף עַד־כְּלוֹתָהּ, וַיְהִי צַר־לָהּ עַד־מָוֶת.
פַּעַם אַחַת פָּקַדְתִּי אֶת־גְּמָרָתִי הַבָּלָה —
וְהִנֵּה פָּרְחָה מִתּוֹכָהּ נִשְׁמָתִי.

וַעֲדַיִן הִיא טָסָה וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם,
מְשׁוֹטֶטֶת וְתוֹעָה וְאֵינָהּ מוֹצֵאת תַּנְחוּמִין;
וּבַלֵּילוֹת הַצְּנוּעִים שֶׁבִּתְחִלַּת כָּל־חֹדֶשׁ,
בְּהִתְפַּלֵּל הָעוֹלָם עֲלֵי פְּגִימַת הַלְּבָנָה,
הִיא מִתְרַפְּקָה בִכְנָפָהּ עֲלֵי שַׁעַר הָאַהֲבָה,
מִתְרַפֶּקֶת, דּוֹפֶקֶת וּבוֹכִיָּה בַּחֲשָׁאי,
וּמִתְפַּלֶּלֶת עַל־הָאַהֲבָה."

הַאֻמְנָם עוֹד יָבוֹאוּ יָמִים בִּסְלִיחָה וּבְחֶסֶד

לאה גולדברג

בית 1

הַאֻמְנָם עוֹד יָבוֹאוּ יָמִים בִּסְלִיחָה וּבְחֶסֶד,
וְתֵלְכִי בַּשָּׂדֶה, וְתֵלְכִי בּוֹ כַּהֲלֹךְ הַתָּם,
וּמַחְשׁוֹף כַּף־רַגְלֵךְ יִלָּטֵף בַּעֲלֵי הָאַסְפֶּסֶת,
אוֹ שִׁלְפֵי־שִׁבֳּלִים יִדְקְרוּךְ וְתִמְתַּק דְּקִירָתָם.

בית 2

אוֹ מָטָר יַשִּׁיגֵךְ בַּעֲדַת טִפּוֹתָיו הַדּוֹפֶקֶת
עַל כְּתֵפַיִךְ, חָזֵךְ, צַוָּארֵךְ, וְרֹאשֵׁךְ רַעֲנָן.
וְתֵלְכִי בַּשָּׂדֶה הָרָטֹב וְיִרְחַב בָּךְ הַשֶּׁקֶט
כָּאוֹר בְּשׁוּלֵי הֶעָנָן.

בית 3

וְנָשַׁמְתְּ אֶת רֵיחוֹ שֶׁל הַתֶּלֶם נָשֹׁם וְרָגֹעַ,
וְרָאִית אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאשֵׁי־הַשְּׁלוּלִית הַזָּהֹב,
וּפְשׁוּטִים הַדְּבָרִים וְחַיִּים, וּמֻתָּר בָּם לִנְגֹּעַ,
וּמֻתָּר, וּמֻתָּר לֶאֱהֹב.

בית 4

אַתְּ תֵּלְכִי בַּשָּׂדֶה. לְבַדֵּךְ. לֹא נִצְרֶבֶת בְּלַהַט
הַשְּׁרֵפוֹת, בַּדְּרָכִים שֶׁסָּמְרוּ מֵאֵימָה וּמִדָּם.
וּבִישֶׁר־לֵבָב שׁוּב תִּהְיִי עֲנָוָה וְנִכְנַעַת
כְּאַחַד הַדְּשָׁאִים, כְּאַחַד הָאָדָם.

אֹרֶן

לאה גולדברג

כָּאן לֹא אֶשְׁמַע אֶת קוֹל הַקּוּקִיָּה.
כָּאן לֹא יַחְבֹּשׁ הָעֵץ מִצְנֶפֶת שֶׁלֶג,
אֲבָל בְּצֵל הָאֳרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יַלְדוּתִי שֶׁקָּמָה לִתְחִיָּה.

צִלְצוּל הַמְּחָטִים: הָיֹה הָיָה ———
אֶקְרָא מוֹלֶדֶת לְמֶרְחַב־הַשֶּׁלֶג,
לְקֶרַח יְרַקְרַק כּוֹבֶל־הַפֶּלֶג,
לִלְשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה.

אוּלַי רַק צִפֳּרֵי־מַסָּע יוֹדְעוֹת —
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם —
אֶת זֶה הַכְּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמּוֹלָדוֹת.

אִתְּכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְהֵבְתִּי פַּעֲמַיִם,
אִתְּכֶם אֲנִי צָמַחְתִּי, אָרָנִים,
וְשָׁרְשַׁי בִּשְׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים.

שִׁירֵי אַהֲבָה מִסֵּפֶר עַתִּיק, סונט ב

לאה גולדברג

וְלֹא הָיָה בֵּינֵנוּ אֶלָּא זֹהַר
עָנָו שֶׁל הַשְׁכָּמָה בִּרְחוֹב כַּפְרִי
וֶלְבְלוּבוֹ שֶׁל גַּן בְּטֶרֶם פְּרִי
בְּלֹבֶן תִּפְרַחְתּוֹ יְפַת־הַתֹּאַר.

וּמַה מְּאֹד צָחַקְתְּ בְּאָמְרִי
כִּי אֶל הַשַּׁחַר הֶעָנֹג כַּוֶּרֶד
אֶקְרַב וְאֶקְטְפֶנּוּ לְמַזְכֶּרֶת
וְאֶשְׁמְרֶנּוּ בֵּין דַּפֵּי סִפְרִי.

אֶת זְרוֹעֲךְ נָשָׂאתָ, הֲתִזְכֹּר?
וַהֲנִידוֹתָ אַט עֲנַף תַּפּוּחַ,
וְעַל רֹאשִׁי יָרַד מָטָר צָחֹר.

מֵאָחוֹרֵי גַּבֵּךְ הַכְּפָר נֵעוֹר,
הַחַלּוֹנוֹת נִצְטַלְצְלוּ עִם רוּחַ —
וְלֹא הָיָה בֵּינֵינוּ אֶלָּא אוֹר.

הִסְתַּכְּלוּת בִּדְבוֹרָה

לאה גולדברג

א

בְּרִבּוּעַ חַלּוֹן מוּאָר —
עַל שִׁמְשָׁה, מִבַּחוּץ,
צְלָלִית שֶׁל דְּבוֹרָה
כִּמְעַט אֵין לִרְאוֹת אֶת כְּנָפֶיהָ.

הֲפוּכָה.
גּוּף צָר.
שֵׁשׁ רַגְלַיִם דַּקּוֹת —
בְּגִלּוּי עֵירֹם,
בְּאִיּוּם מְכֹעָר
זוֹחֶלֶת דְּבוֹרָה.

אֵיךְ נַכְתִּיר אוֹתָהּ בְּדִבְרֵי שִׁירָה?
אֵיךְ נָשִׁיר וּמָה?
יָבוֹא יֶלֶד קָטָן וְיֹאמַר:
הַמַּלְכָּה עֵירֻמָּה.

ב

בַּשָּׁמֶשׁ הִיא הָיְתָה עֲלֵה זָהָב נוֹפֵל,
בַּפָּרַח הִיא הָיְתָה טִפָּה שֶׁל דְּבַשׁ אָפֵל,
וְאֵגֶל טַל בְּנִחִיל שֶׁל כּוֹכָבִים —
וּפֹה הִיא צֵל.

מִלָּה אַחַת שֶׁל שִׁיר בַּנְּחִיל הַמְצַלְצֵל,
בְּשׁוֹרַת רָצוֹן נִמְרָץ בְּתוֹךְ שָׁרָב עָצֵל,
תְּנוּעַת הָאוֹר בְּאֵפֶר דְּמְדּוּמִים —
וּפֹה הִיא צֵל.

ג

מִדִּבְשֵׁךְ? מִי יִזְכֹּר אֶת דִּבְשֵׁךְ?
הוּא שָׁם, הַרְחֵק, בַּכַּוֶּרֶת.
כָּאן, בְּשִׁמְשָׁה מוּאָרָה, גּוּפֵךְ, רֹאשֵׁךְ —
כֻּלֵּךְ עֹקֶץ, שִׁנְאָה אֵין־אוֹנִים עֲלוּבָה וְעִוֶּרֶת.
הַפַּחַד הוֹרֵג.
הִשָּׁמְרִי לְנַפְשֵׁךְ.

תְּנוּ לִי יוֹם אֶחָד

תהילה חכימי

אֲנִי רוֹצָה שֶׁתִּתְּנוּ לִי לְהַשְׁלִים מִשְׁפָּט
אַל תַּסְבִּירוּ לִי שׁוּם דָּבָר
אֲנִי רוֹצָה שֶׁתִּשְׁתְּקוּ
יוֹם אֶחָד שָׁלֵם
אַל תְּדַבְּרוּ עַל כְּלוּם
צְאוּ לְתַעֲנִית שֶׁל מִלִּים
דְּמָמָה תִּשְׁתָּרֵר בְּמִסְדְּרוֹנוֹת הַמֶּמְשָׁלָה
צַמֶּרֶת צָהֳ"ל תִּשְׁקֹט גַּם הִיא

עָלִים יְרַשְׁרְשׁוּ מְחוּץ לַחַלּוֹנוֹת

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת יוֹם אֶחָד שֶׁל שֶׁקֶט יַחֲסִי
בַּגְּבוּלוֹת וּבְתַחֲנוֹת הָאוֹטוֹבּוּסִים
בְּלִי שְׁרִיקוֹת בַּדֶּרֶךְ לַיָּם
בְּלִי קְרִיאוֹת מִבַּעַד חַלּוֹנוֹת הַמְּכוֹנִיּוֹת
סְבִיב שֻׁלְחָנוֹת, בַּמִּטְבָּחִים, אִמָּהוֹת יְדַבְּרוּ
פּוֹלִיטִיקָה
בָּנוֹת יִצְחֲקוּ מִבְּדִיחוֹת אַחְיוֹתֵיהֶן
אַתֶּם תִּשְׁתְּקוּ.

השורה "פּוֹלִיטִיקָה" נדפסה כשורה נפרדת, בהמשך לשורה שלפניה.

* תהילה חכימי היא משוררת וסופרת. זכתה בפרס ברנשטיין (2015) ובפרס היצירה לסופרים עבריים (2018). מספריה מחר נעבוד; במים; חֶבְרָה.

כל הבגרויות בספרות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/literature